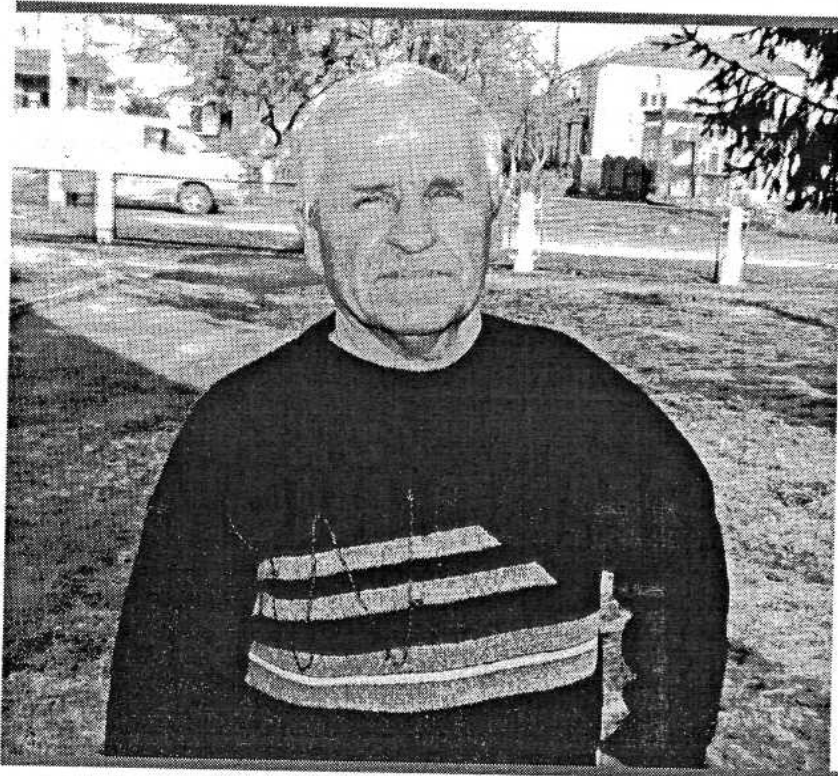

У моїй пам'яті Чорнобиль назавжди залишиться містом чорного болю

Костопільчанин Валерій Кундас тридцять два роки пропрацював електриком на домобудівному комбінаті. Сьогодні він на заслуженому відпочинку. Сусіди та друзі відгукуються про нього, як про вмілого господаря та порядну людину. Напередодні 27-ї річниці Чорнобильської катастрофи ми зустрілися з Валерієм Михайловичем ще й тому, що чоловік брав безпосередню участь в ліквідації тієї страшної аварії. Про цю сторінку життєвої біографії ліквідатор-чорнобилець розповів нашому кореспонденту.

- Валерію Михайловичу, коли і як Ви опинилися в Чорнобилі?

- Я працював черговим електриком на домобудівному комбінаті. 12 травня 1986 року прийшов з роботи, повечеряв та ліг відпочивати, бо 13 травня мали садити картоплю. Раптом серед ночі почувся стукіт у двері. Я прокинувся, подивився на будильник, стрілка годинника показувала 3 год. 30 хв.

БРДМи, УАЗи, бортові автомобілі та бензовози. Сюди ж привезли хлопців з Рівного. Згодом кілька чоловік відійшло в бік, а всіх інших повели на склад переодягатися у військову форму. Цивільний одяг залакували в полотняні торби. На бірках кожен написав своє прізвище, домашню адресу та здав на склад на зберігання. Одягнувши військо-

Чорнобильська АЕС знаходилася від нашого містечка на відстані 43 кілометри. З 17 травня почали їздити в наряді на ЧАЕС. На Дитятківському перехресті діяв пункт спеціальної дезобробки, де вся техніка проходила дезактивацію. Біля села Черевач в окопав величезний відгодівельний комплекс. На полях всюди стояли покинуті вози та при-

Ось вам і доказ того, що в наряді ми були не по 6, а по 24 години.

Слухайте, що далі пишеться в газеті: «Да, на таких людей Родина может положиться. Сил своих они не жалеют. Ни минуты остановки, ни секунды перерыва. Здесь громким словам предпочитают результаты труда. А они видны воочию. До реактора остаются десять метров. По этому тоннелю будут проложены различные коммуникации к аварийному реактору, и тогда неизмеримо увеличится темп работ по его «консервации».

Бок о бок, плечом к плечу выполняют ответственное задание Родины офицеры, солдаты, воины запаса, люди разных национальностей, различных профессий...».

Так описав військовий кореспондент лише один момент нашої роботи в Чорнобилі, який назавжди залишиться в моїй пам'яті містом чорного болю.

В цілому ж загальна картина на території атомної станції виглядала непривабливо. Найбільше ж запам'яталися поливальні автомобілі, які цілодобово мили дороги. Через це на проїжджій частині асфальту від Іванкова до Чорнобиля радіація була значно меншою, аніж на узбіччях. По дорозі до наметового містечка дуже часто зустрічалися КАМАЗи з причіпами худоби. В одному місці бачив, як пожежники мили зі шлангів корів водою. Ходили чутки, що тварин везли на м'ясокомбінат. Була навіть така мова, що до тварин із Чорнобильської зони долучали спеціально помічених корів із менш

лю. Раптом серед ночі почувся стукт у двері. Я прокинувся, подивився на будильник, стрілка годинника показувала 3 год. 30 хв. Подумав: може щось трапилося в цеху і пішов до виходу. Відчинив двері і побачив молодого хлопчину з палкою під рукою. Той представився посильним райвійськкомату. При цьому дістав із палки журнал, який був прошнурований та скріплений сургучевою печаткою. У журналі лежали мобілізаційні повістки, одну з яких було вручено мені. Коли розписався в журналі навпроти свого прізвища, посильний сказав, щоб через годину був у райвійськкоматі. На моє запитання: «Чому така поспішність?» відповів коротко: «Мабуть, в Чорнобиль!..».

- Який ще Чорнобиль? — промовив я сперсердя. — Мені картоплю вдень треба садити.

Але в ті часи з військкоматом не жартували, і я почав поспіхом збиратися. Дружина Софія, що також працювала в цеху ДСП-30 на ДБК, була в нічну зміну на роботі. Сини Сашко і Сергій саме солодко спали. Кладучи до кишені повістку, подумав, що у військкоматі перевірять документи та й відпустять додому, як уже бувало. Пригадалось навіть армійське правило: «Не спіши виконувати, бо буде команда «відставити». Чомусь був впевнений, що цього разу станеться саме так. Може тому, що всі мої думки були зайняті посадкою картоплі. На ранок вже й коні були замовлені. Тому, щоб зекономити час, сів на велосипед і поїхав у військовий комісаріат.

Біля військкомату побачив автобус ЛАЗ-695 №92-01 Костопільського АТП-17032. Так поспішав, що забув вдома військовий квиток. Та це не засмутило майора з військкомату. «Сейчас сделаем», - промовив він. Минуло всього кілька хвилин і мені видали новісінький документ. А коли ті, кого викликали, зібралися, всіх вишикували у стрій і повідомили, що поїдемо в хімічний батальйон в/ч 69421 в Городище. Велосипеда довелось завести на провулок Короткий до двоюрідного брата Тараса Мележика, а про садіння картоплі забути.

У Городищі, на плацу, уже стояла техніка:

своє прізвище, домашню адресу та здав на склад на зберігання. Одягнувши військову шинель, відчув, що в лівій кишені щось є. Витягнув і побачив колоду карт. На упаковці було написано «Учения Неман».

До обіду дали час, щоб привести себе в порядок, після чого повели до техніки. Всі машини були майже нові. Пам'ятаю, на спідометрі того УАЗика, яким мав їхати я, було лише 790 кілометрів пробігу. Вся техніка була приведена, як мовиться, в повну бойову готовність. У всіх машинах стояли двадцятилітрові канистри з водою та бензином. Мене призначили на посаду заступника командира взводу. А командиром був молодий випускник військового училища лейтенант Ігор Тихно. Йому було 22, а мені 37 років.

Того ж дня, 13 травня, дали повечеряти і повели в клуб спати. Розбудили вночі, о 2 годині 30 хвилин. Знову повели в їдальню. Після того, як покормили, всіх вишикували на плацу біля машин, які мали відправитися в Чорнобиль. Це була рота: два взводи БРДМів, третій взвод — УАЗи, четвертий — технічна допомога.

На відправку приїхав начальник штабу 13 армії генерал-полковник Антошкін. Після того, як ми вишикувалися по периметру на плацу, він промовив: «Воины-прикарпатцы! Вы командуетесь в Киевский Краснознаменный округ. Смотрите, не опозорьтесь. Не занимайтесь пьянством и мародерством, иначе будете отвечать по всем законам советского трибунала».

Після того, як генерал завершив промову, поступила команда: «По машинам». Техніка виїхала на трасу в напрямку Києва. До кінця дня добралися до місця дислокації. Це було село Оранне Іванківського району. Сюди вже заїжджали при світлі фар. Командир роти, майор Севастьянов уже знав цю місцевість і безпомилково визначив місце нашого постою.

- Яким Вам запам'ятався Чорнобиль?

- Вранці, 15 травня, ми приступили до «розбивки» наметового містечка. Коли з цим справилися, пішли в їдальню. Хочу відзначити, що харчували дуже добре. Щодня в раціоні була тушонка, сир, масло, яйця, соки.

вплав величезний відгодівельний комплекс. На полях всюди стояли покинуті вози та причіпи з гноєм. Люди готувалися до городніх робіт, але Чорнобильське лихо завадило цьому.

На атомній станції перед адміністративним корпусом стояв пам'ятник Леніну, а на стіні висіло полотнище з гаслом «Чорнобильська атомная станция работает на коммунизм». Біля вхідних дверей адмінкорпусу стояв БТР-60 з викинутими антенами. Пізніше дізнався, що звідти забезпечувався урядовий зв'язок. У корпусі розташовувалася дозиметрична станція. Це, власне, і був основний пункт моєї служби. Звідси ми, хіміки-дозиметристи, виходили робити заміри радіації як на території атомної станції, так і в містечку атомників Прип'яті. Навпрошки, через лісок, до нього було 10-15 хвилин ходьби. Кожна зміна заступала в наряд на добу, але нам зараховували лише по шість годин. На жаль, сьогодні важко довести, що в наряд заступали не на 6 годин, а на 24. Державні мужі чомусь беруть до уваги паперові записи, а не те, що було насправді.

Просто, комусь це вигідно. У мене зберігається газета «Красная звезда». У ній є стаття кореспондента А.Полякова «На проходке тоннеля». Слушайте, про що в ній пишеться: «...Спускаемся в котлован. Над тоннелем, ведущим в сторону поврежденного реактора, плакат: «Выполним проходческий штрек в кратчайший срок!».

Старший сержант Кундас делает очередной замер. Здесь уровень радиации лишь немного превышает естественный фон. Идем по тоннелю вдоль узкоколейки, по которой впереди нас увезли вагонетку с бетонными тубингами проходчики П.Дорофеев, И.Мякотин. Этими бетонными полукружьями и выложен штрек.

Ещё будут подведены итоги этих напряжённых будней. И будут названы их герои. А пока даже поговорить с ними непросто — они заняты делом...».

А на ці рядки зверніть особливу увагу: «...Обычная работа, - говорят проходчики тоннеля. — Жаль, что только двадцать четыре часа в сутках...».

що до тварин із Чорнобильської зони долучали спеціально помічених корів із менш забруднених районів і всіх разом відправляли на м'ясопереробні підприємства.

Усього ж у Чорнобильській зоні я пробув 30 днів.

- Валерію Михайловичу, а чи пам'ятаєте Ви людей, які разом з Вами приборкували страшне Чорнобильське лихо?

- Чому ні? Разом зі мною участь в ліквідації аварії брали костопільчани Іван Дейнека, Микола Козачок, Вячеслав Левчук, Олександр Мілейко, Микола Будько, Анатолій Котович, Віктор Бондар, Юрій Лап'юк, Василь Ткачук, Анатолій Петрик, Юрій Воробей, Віктор Циганчук, Олександр Переходько, Михайло Іщишин, Володимир Сьомак, Олександр Серган, Михайло Білоголовський, Віктор Мельник, Євстафій Потапчук, Георгій Веремчук.

На жаль, через хвороби, пов'язані з Чорнобилем, пішли з життя Михайло Петрик, Петро Тарасюк, Микола Мориконь, Іван Кундас, Сергій Коростов, Франц Пантус, Леонід Савицький.

Шкода, що наша держава не в повній мірі піклується про ліквідаторів Чорнобильської АЕС. Так, згідно Постанови Уряду від 23.10.2011 року «Про підвищення рівня соціального захисту громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» зменшилися соціальні виплати чорнобильцям. Лікування ніби і є, але без грошей краще не потикатися в медичний заклад. Я пролежав у Рівненській лікарні 15 днів, з 20 лютого по 6 березня нинішнього року. За цей час за ліки заплатив більше 800 гривень. Вважаю, що ці витрати мала б компенсувати держава. Думаю, що в цьому мене підтримують й інші учасники ліквідації аварії на Чорнобильській АЕС. Адже в той час, виконуючи державне завдання, ми не думали про своє здоров'я. Сьогодні багато з нас розплачується за це інвалідністю та життям. Державі не можна про це забувати.

Олександр НИКОНЧУК.